

Etniczne i graniczne napięcia kirgisko-uzbeckie

Józef Lang

6 stycznia na granicy Sochu, eksklawy Uzbekistanu na terytorium Kirgistanu doszło do poważnego incydentu granicznego – ludność uzbeckiej miejscowości Chuszar zaatakowała nowo wybudowaną kirgiską strażnicę graniczną, a następnie wkroczyła na terytorium Kirgistanu. W rezultacie zając 34 Kirgizów zamieszkujących pobliską wioskę zostało uprowadzonych i uwięzionych w Sochu. W nocy z 6 na 7 stycznia siły kirgiskie zamknęły dostęp do Sochu, uniemożliwiając kilku tysiącom Kirgizów wkroczenie na teren enklawy, a 7 stycznia po negocjacjach pomiędzy przedstawicielami obu państw zakładnicy zostali uwolnieni. Sytuacja pozostaje jednak nadal napięta, a obydwie strony oskarżają się nawzajem o spowodowanie incydentu.

Na południowych obrzeżach Doliny Fergańskiej jest kilka eksklaw, w tym Uzbekistanu (największe Soch i Szachimardan) i Tadżykistanu (największa Woruch) na terytorium Kirgistanu oraz eksklawa Tadżykistanu w Uzbekistanie (zob. mapa). Są one spuścizną po procesie ustanawiania granic pomiędzy sowieckimi republikami Azji Centralnej. Od czasu uzyskania niepodległości przez państwa regionu kwestia enklaw, jak i szerzej kwestia delimitacji części granic, pozostaje problematyczna. Jest to teren górzysty z przemieszaną etnicznie ludnością: drogi i infrastruktura wodna często przebiegają przez enklawy, a granice państwowe, w tym także enklaw, nie pokrywają się z podziałami etnicznymi – np. największą eksklawę Uzbekistanu, Soch, zamieszkują głównie Tadżycy. W przeszłości region był również miejscem rajdów Islamskiego Ruchu Uzbekistanu (w 1999 i 2000 roku).

Komentarz

- W południowym Kirgistanie nadal utrzymują się napięcia na tle etnicznym i socjalnym (konflikty o wodę i ziemię) pomiędzy Kirgizami i Uzbekami oraz Kirgizami i Tadżykami. Incydenty, w rezultacie których dochodzi do starć pomiędzy społecznościami, są częste, podobnie jak incydenty graniczne, dotyczące głównie niedelimitowanych odcinków. Skala ostatniego zdarzenia pokazuje istnienie tendencji wzrostu konfliktów, w szczególności w południowej części Doliny Fergańskiej, gdzie owe napięcia mają charakter permanentny, lecz dotychczas nie przybierały tak gwałtownej formy, jak np. w Oszu w 2010 roku. Wówczas w wyniku starć pomiędzy Kirgizami i Uzbekami zginęło 470 osób, w większości Uzbeków.

- Pierwszy raz konflikt etniczny nałożył się na animozje pomiędzy państwami – dotychczas konflikty etniczne dotyczyły prawie wyłącznie obywateli kirgiskich różnych narodowości. Przekroczenie granicy przez ludność uzbecką oraz wywiezienie zakładników na terytorium Uzbekistanu prezentuje nową jakość, która ze względu na napięte relacje pomiędzy państwami i brak wzajemnego zaufania, może mieć niebezpieczne skutki w przyszłości.
- Incydent przypomina o niestabilności zwłaszcza tej części Azji Centralnej, spowodowanej m.in. erozją autorytetu władzy państwowej, ograniczoną sprawnością struktur państwowych, napięciami etnicznymi i społecznymi czy wysokim poziomem napięć pomiędzy państwami regionu. Duża koncentracja problemów powoduje, że nawet lokalny incydent może mieć szerokie konsekwencje dla regionu, co jest szczególnie niepokojące w kontekście spodziewanego dalszego pogorszenia się sytuacji po zakończeniu misji ISAF w Afganistanie w 2014 roku.

Mapa

Pogranicze Kirgistanu, Tadżykistanu i Uzbekistanu

